

НАШ ЈЕЗИК

Књига XLIII

Св. 1–2 (2012)

САДРЖАЈ

Ч л а н ц и

О једном типу ергонима у српском језику (САЊА ЂУРОВИЋ – ЈЕЛЕНА ПЕТКОВИЋ)	3
Лексичко-семантичке и стилске одлике императивних сложеница у српском језику (ДРАГАНА РАТКОВИЋ)	15
О неким творбеним типовима променљивих придева који означавају боје (ДАНИЈЕЛА СТАНИЋ)	29
О глаголима чија семантика обухвата емоције из домена туге (ИВАНА МАРИНКОВИЋ)	45
Концептуализација појма САВЕСТ у српском језику (СВЕТЛАНА СЛИЈЕПЧЕВИЋ)	63
О променљивости именица са значењем сродника у синтагматским везама са личним именима (АНЕТА СПАСОЈЕВИЋ)	77

И з п р а в о п и с н е п р а к с е

Примена правописа у неким београдским културним водичима (АНА РАНЂЕЛОВИЋ)	91
--	----

П р и к а з и

Софија Милорадовић, <i>Музички жаргон младих и младежњий музыкальниј сленг. Комјарайивни йоїлед</i> (ВЛАДАН ЈОВАНОВИЋ)	103
Зборник <i>Творци српској књижевној језика</i> (АНА РАНЂЕЛОВИЋ)	109

Ново о директном објекту у српском језику.
Нада Арсенијевић, *Падежи правој објекта у стандардном
српском језику* (СРЕТО ТАНАСИЋ)..... 113

Рајна Драгићевић, *Лексиколоџија и грамаџика у школи
(методички ољеди)* (ДАНИЈЕЛА СТАНИЋ) 117

I n m e m o r i a m

Гордана Вушовић Радивојевић (24. фебруар 1934 – 5. април 2012)
(СРЕТО ТАНАСИЋ) 121

АНА РАНЂЕЛОВИЋ
(Институт за српски језик САНУ, Београд)

ПРИМЕНА ПРАВОПИСА У НЕКИМ БЕОГРАДСКИМ КУЛТУРНИМ ВОДИЧИМА*

Предмет овога рада је анализа примене правописа у два београдска културна водича. Ексерпирана грађа класификована је према правописним областима оним редом којим су то чинили и приређивачи новог, допуњеног издања *Правописа српскога језика* (2010), с циљем да се утврди у којој мери новинари ових културних водича поштују правописну норму и које се гране правописа показују као најпроблематичније.

Кључне речи: правописна норма, језичка култура, културни водичи, интерпункција, транскрипција, стране препозитивне компоненте, англосрпски језик.

1. Уводна разматрања

1.1. Данас ће се готово сви наши лингвисти сложити да језик српских медија обилује правописним, граматичким, лексичким и стилистичким грешкама. На запуштеност језичке културе у медијима указао је Александар Милановић на округлом столу „Језик у медијима“, одржаном 1. јуна 2011. године у организацији Удружења новинара Србије¹. Имајући у виду да би један од задатака новинара требало да буде култивисање језика читалаца (слушалаца и гледалаца), запитали смо се који је вид штампаних медија најдоступнији младима, шта је то што они читају и какав им се језички узор пружа.

1.2. Последњих година, на многим јавним местима широм Београда двапут месечно појављују се нови бројеви културних водича *City Magazine*² и *Singidunum Weekly*³. Бесплатни, и самим тим широко доступни, ови градски водичи се свакодневно налазе у рукама основаца, средњошколаца и студената, али и свих оних који су заинтересовани за „урбани животни стил у Београду“.

* Овај рад је настао у оквиру пројекта 178009 *Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*, који у целини финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

¹ А. Милановић је истакао да се медијски језик данас све више изједначава са језиком кафане, ћаскања и породичних разговора, јер новинари на тај начин желе да се приближе публици. Свесна, програмирана банализација, таблоидизација и колоквијализација медијског израза постаје свеprisутна (www.mukesajezikom.rs/31.3.2012).

² У даљем тексту СМ.

³ У даљем тексту SW.

Будући да се ови часописи представљају као културни водичи⁴, одмах су нас изненадили нетранскрибовани енглески називи које они носе. Прегледавши њихове странице, запазили смо да аутори не теже уобичајеном новинарском начину изражавања, већ да махом употребљавају специфичну мешавину колоквијално-разговорног и жаргонског српског језика, желећи да културне водиче учине ближим својим читаоцима. Најбројније и најупадљивије су свакако правописне омашке⁵ и оне ће бити предмет овога рада.

1.3. Циљ нашега рада је да истражимо и откријемо у којој мери су аутори ових часописа поштовали правописну норму. Корпус за наше истраживање чинило је по пет бројева поменутих културних водича⁶. За часопис *City magazine* ексцерпирани су бројеви 46, 49, 50, 51 и 54, а за *Singidunum Weekly* бројеви 150, 152, 154, 157 и 159. Сви наведени бројеви објављени су 2011. године.

1.4. Ексцерпирану грађу, која броји преко 1000 примера, класификовали смо према правописним областима оним редом којим су то учинили и приређивачи новог, допуњеног издања *Правописа српскога језика* (2010). Анализирајући добијене податке, установили смо да се најпроблематичнијом показала примена правила из следећих правописних области: велико слово, спојено и одвојено писање речи, интерпункција, подела речи на крају реда и прилагођено писање имена из страних језика (транскрипција). Посебну пажњу посветили смо спојеном и одвојеном писању страних препозитивних компоненти⁷, које, као последица глобализације и тежње ка интернационализацији, постају веома фреквентне крајем XX и почетком XXI века⁸. Због ограниченог обима, навешћемо само примере који су се аутору овог рада учинили најзанимљивијим, али и оне чија је фреквентност била највећа.

2. Велико слово

2.1. Прво, уопштено правило о писању великог слова јесте да се великим почетним словом пишу властита имена, прва реч у реченици и прва реч издвојеног дела текста, као и речи из поштовања, односно почаста (Правопис 2010, т. 39). Да се властита имена пишу великим почетним словом, познато је сваком лаику. Стога је неочекивано да у културним водичима налазимо следеће примере:

- *stevan živković, dušan džakić, dragan tešanović* (SW 154, 42);

⁴ „Осмишљени смо за культуру великим словима и кројени по мери stepenica на Platou, Kalemegdanskim zidina и kaldrme са Kosančićevog venca“ (CM 50, 6).

⁵ Огрешења о језичку норму на свим нивоима у овој врсти штампаних медија илустрована је у раду *Језичка (не)култура у београдским културним водичима* (Ранђеловић и др. 2012).

⁶ Издавач водича CM је белгијска издавачка кућа Руларта медија груп (Roularta media Group), а часописа SW француска издавачка кућа Медија нуво (Media nouveaux).

⁷ На термилошко шаренило у славистичкој литератури приликом анализе сложених назива са препозитивном индеклинабилном компонентом страног порекла указао је Б. Ћорић (2008: 121).

⁸ „Глобализациони процеси довели су у језику до активирања *штенденције ка интернационализацији*, што је довело до хипертрофије страних језичких елемената у словенским (и другим) језицима“ (Ћорић 2008: 117).

- *scena raša plaović* (SW 154, 33);
- *leo Martin* (CM 46, 7).

2.1.1. Ново, допуњено издање српског правописа (Правопис 2010) прописује новину да се атрибут *свѣиѣи* уз имена светаца пише великим почетним словом као саставни и неиспустиви део имена (т. 41. б). Међутим, наша грађа показује да се ово правило не примењује:

- *sa ansamblom Gudači sv. Đorđa* (CM 66, 9);
- *Dan sv. Trifuna* (SW 150, 28);
- *sv. Sava* (CM 50, 21).

2.1.2. Анализирањем грађе уочен је и проблем писања помоћних речи које су у саставу властитих имена. Правопис (2010) наводи да се помоћна реч пише великим почетним словом када властито име њоме почиње (т. 58). Правопис даље не прецизира, али се из примера закључује да када је помоћна реч део презимена, а испред ње се налази властито име, онда је треба писати малим словима. **Навешћемо одступања од оба правила:**

- *van Dorm* (CM 50, 10);
- *Robert De Niro* (SW 150, 27);
- *Miguela Di Đenove* (SW 154, 7);
- *glavne uloge poverene su Šaji Le Befu* (SW 159, 22).

2.1.3. **Правописна решења која нису у духу српског језика запажају се у писању страних презимена са иницијалним Мек-**

- *Vejn MekGregor* (CM 50, 17),
- *delo Jan⁹ MekNila* (CM 50, 23).

Посебно треба истаћи да српски правопис никада није познавао овакво писање – писање великог слова унутар речи¹⁰. У изворном облику ова презимена гласе *McGregor* и *McNeal*, те је утицај енглеског језика, односно његове ортографије очигледан.

2.2. Да новинари и лектори бесплатних културних водича уопште не прате правописну литературу говори и огроман број грешака у писању вишечланих имена институција, установа, школа, организација и манифестација, у којима би само прво почетно слово требало да буде велико (Правопис 2010, т. 63):

- *u Beogradskom Bilet servisu* (SW 157, 28);
- *Dolazim iz XV Beogradske gimnazije* (SW 157, 38);
- *Noć Reklamoždera*¹¹ (CM 66, 7);
- *150 godina postojanja Srpskog Narodnog pozorišta* (SW 150, 34);

⁹ У наведеном примеру уочена су два пропуста. Први се тиче деклинације мушког имена, а други је правописне природе. Дакле, исправно би било: *delo Jana Meknila*.

¹⁰ Такође као ненормативно, овакво писање јавило се почетком 2012. године, када су уведене тзв. „бус плус“ картице за градски превоз у Београду. На њима пише – BusPlus.

¹¹ Да је новинар био у дилеми док је писао текст говори нам исправно написан пример, који налазимо на истој страни, неколико редова ниже: *Tema Noći reklamoždera* (CM 66, 7).

- *koreograf Londonskog Kraljevskog baleta* (CM 50, 22);
- *nastup Dečije svetske Fitnes Federacije* (SW 159, 6).

2.2.1. Англосрпски језик¹², спонтана хибридна творевина настала англизацијом српског језика, јесте врста српског језика који све више одступа од својих норми и бива употребљен према нормама енглеског језика. Једна од његових одлика је и писање свих чланова вишечланих имена институција, установа, школа, организација и манифестација великим почетним словом:

- *u organizaciji Srpskog Odeljenja Međunarodnog Fonda* (SW 159, 34);
- *nastup Svetske Fitnes Federacije* (SW 159, 6);
- *na Frankfurtskom Salonu Automobila 2001.* (CM 49, 16);
- *u prostorijama Fakulteta za Medije i Komunikacije* (SW 150, 37);
- *Tehnološko Metalurški Fakultet* (SW 150, 36).

2.3. Неправилну употребу великог слова запажамо и у писању назива врста роба, артикала, односно серијских производа, који би, без обзира на то да ли су пореклом властита имена или не, требало да се пишу малим почетним словом (Правопис 2010, т. 71). Наша грађа показује да се ово правило системски не примењује:

- *novi Polo* (SW 152, 29);
- *Prodajem Yuga¹³ u delovima* (SW 159, 4);
- *paket Bambi* (CM 50, 8);
- *tradicija i kvalitet razlikuju Vegetu od ostalih sličnih proizvoda* (CM 50, 9);
- *Jelen Pivo* (CM 50, 8).

2.5. Усамљени, али ништа мање значајни, јављају се и следећи примери погрешне употребе великог почетног слова:

- а) присвојни придеви – *sa Evropskim standardima* (SW 152, 37), *na Londonsku modnu scenu* (SW 150, 12);
- б) историјска раздобља – *treći milenijum Nove ere* (SW 150, 6);
- в) месеци у години – *25. i 26. Marta* (SW 150, 37);
- г) титуле – *u doba Despota Stefana Lazarevića* (SW 159, 38).

2. Спојено и одвојено писање

2.1. Као што смо напоменули у уводном делу, ово поглавље биће посвећено писању страних препозитивних компоненти. У нашој грађи забележена су 133 оваква примера, које смо, према начину на који су их новинари ових водича бележили, сврстали у три категорије: сложенице (написане су спојено), полусложенице (написане су с цртицом или с неким другим интерпункцијским знаком)¹⁴ и синтагме (написане су одвојено). Као

¹² Детаљније о англосрпском језику и његовим особинама в. Прћић и др. 2001.

¹³ Наведена марка аутомобила забележена је у изворном облику. Дакле, нетранскрибовано, и уз кршење морфолошког правила о разликовању акузатива у категоријама „живо : неживо“ (Станојчић–Поповић 2008: 83).

¹⁴ О драстичном кршењу ортографске норме говори и податак да су новинари наведених „културних“ водича између спојева које су осећали као делимично несамом-

посебну групу издвојићемо тзв. удвојене форманте (Правопис 2010, т. 85 и 91).

2.2. Спојено су написана 24 примера (18,04%). Од тога је правилно написано чак 21 пример (87,5%): *snaga supermoći* (SW 157, 20), *anticeulit* (SW 157, 40), *krempita* (CM 66, 47), *fotogalerija* (CM 66, 5), *multiinstrumentalista* (CM 66, 6), 16 *megapiksela* (CM 66, 16), *pseudoistorija* (CM 66, 34), *autoportret* (CM 66, 36), *supermarket* (CM 66, 45), *antioksidans* (CM 66, 50), и ... *autoportretu* (CM 66, 52), 50 *megabajta* (SW 159, 5), *megazvezde* (SW 159, 22), *poligraf* (SW 159, 45), *jedan od... kantautora* (CM 51, 5), *automobili* (CM 50, 4), *logotip* (CM 50, 7), *grupa antiheroja* (CM 50, 23), и *monoplanu* (CM 50, 12), *prema fotografiji* (CM 50, 12), *fotograf* (CM 50, 12).

2.2.1. Три примера (12,5%) су написана неправилно, спојено уместо са цртицом: *fotoaparati* (CM 66, 16), *turoperator* (SW 150, 6), *didžej* (SW 150, 14).

2.3. Највећи део грађе, чак 74 примера (48,12%) написан је одвојено. Исправно је написано 39 примера (60,94%): *beta fazu* (SW 157, 6), *verziju hit suknji* (SW 157, 8), и *vidu... kapri pantalone* (SW 157, 8), *boho stil* (SW 157, 9), *sa hipi pokretom* (SW 157, 9), *treš komedija* (SW 157, 24), *na internet strani* (SW 157, 30), *na fitnes spravama* (SW 157, 37), *dens muzika* (SW 157, 38), *fitnes centar* (SW 157, 41), *dens zvezda* (CM 66, 10), *iz ... pop dueta* (CM 66, 20), *na Fejsbuk stranicu* (CM 66, 22), *uz ... fanki zvukove* (CM 66, 22), *disko zvezdu* (CM 66, 24), *oni ... jesu super ljudi* (CM 66, 24), *trendi obuća* (CM 66, 29), *solo karijere* (CM 66, 32), *šoping centar* (CM 66, 35), *rok sastav* (SW 154, 14), *rok svirka* (SW 159, 7), *osim solo projekata* (SW 159, 14), *metal bend* (SW 159, 15), *uz hit singlove* (SW 159, 30), *džez muzičar* (CM 51, 5), *do nivoa rok zvezde* (CM 50, 4), *solo karijeru* (CM 50, 5), *ka korenima haus muzike* (CM 50, 10), *internet prostor* (CM 50, 11), *rok sastav* (CM 50, 18), *hit mjuzikl* (CM 50, 22), *solo izvođači* (CM 50, 10).

2.3.1. Новинари културних водича грешку у писању оваквих спојева направили су 25 пута (39,06%). Од тога су у 23 случаја полусложенице писали одвојено уместо с цртицом: *pop koncert* (SW 157, 6), *mini suknje* (SW 157, 9), *među... maksi suknjama* (SW 157, 9), *akten tašna* (SW 157, 20), *etno restoran* (SW 157, 31), *remek dela* (SW 157, 36), *etno pevači* (SW 157, 38), *na eko pumpama* (CM 66, 5), *hard disk* (CM 66, 16), *bas gitara* (CM 66, 32), *audio kasete* (CM 66, 36), *na radio stanicama* (SW 150, 14), *mini golf* (SW 150, 40), *na ... veb adresi* (SW 150, 50), *na ... veb strani* (SW 150, 51), *foto aparat*¹⁵ (SW 159, 4), *na set listu* (SW 159, 14), *top lista* (SW 159, 30), и *video igrama* (SW 159, 39), *disk dzokej*¹⁶ (SW 159, 48), *o pet ambalaži* (CM 51, 7), *na mini sajtu* (CM 51, 10), *sa audio komandama* (CM 50, 13).

2.3.2. У нашој грађи забележена су само два случаја у којима су сложенеци написане одвојено. Оба се односе на писање стране препозитивне компоненте међа-: *pet mega piksela* (SW 154, 17) и *mega hit* (CM 50, 15).

2.4. Са цртицом (понегде и са цртом) налазимо 30 примера, од којих је исправно свега 17 (56,67%): *svlačionice sa tuš-kabinom* (SW 157, 41), *trim-staza*

стале наводили различите правописне знаке. Тако уместо цртице можемо пронаћи и црту, па чак и знак косе црте (код удвојених форми).

¹⁵ Да се аутор ексцерпираног текста колебао у писању говори и исправно написан пример забележен на истој страни, неколико редова ниже: *foto-aparat* (SW 159, 4).

¹⁶ Наведени пример сведочи и о честим недостацима дијакритичких знакова.

(SW 157, 41), *top-lista* (CM 66, 5), *foto-takmičenje* (CM 66, 22), *avio-karte* (CM 66, 22), *foto-oprema* (CM 66, 22), *set-lista* (CM 66, 32), *kafe-klub* (CM 66, 45), *objavljivanjem ... video-igara* (SW 159, 7), *video-snimak* (SW 159, 23), *kombinacija hip-hopa* (SW 159, 30), *emisija ugljen-dioksida* (CM 51, 6), *auto-prikolice* (CM 50, 4), *auto-industrije* (CM 50, 12), *za gledanje video-sadržaja* (CM 50, 14), *sa 20 video-formata* (CM 50, 15), *za 11 audio-formata* (CM 50, 15).

2.4.1. Погрешно написаних примера има 13 (43,33%). Међу њима преовладавају они који указују на погрешну употребу црте уместо цртице (укупно седам примера): *posetioci veb-sajta* (SW 150, 8), *striptiz-klub* (SW 150, 30), *disk-džokeji* (SW 150, 6), *di-džejeva* (SW 150, 6), *auto-oprema* (SW 150, 7), *mini-zološkom vrtu*¹⁷ (SW 150, 44), *kafe-restoran* (SW 152, 40).

2.4.2. У три случаја наилазимо на цртицу уместо одвојеног писања: *hit-komedija*¹⁸ (SW 157, 21), *hit-singlovi* (SW 150, 15) и *sa pop-kulturom* (CM 50, 6).

2.4.3. Цртицу срећемо и међу сложеницама, где јој такође није место (три примера): *arhi-neprijatelj* (SW 157, 20), *hidro-masažu* (SW 157, 40) и *mikro-detalj* (SW 159, 30), јер Правопис (2010, т. 86) прописује спојено писање оваквих примера.

2.5. Као посебну скупину издвојили смо удвојене компоненте, односно случајеве када се стране препозитивне компоненте јављају удвојено (Правопис 2010, т. 85). Таквих примера има 15 (11,28%). Од тога је исправно написано мање од половине – укупно седам примера (46,67%): *nastup... elektro-pop dua* (SW 157, 6), *art i treš filmovi* (SW 157, 22), *filmski i video autori* (SW 157, 22), *elektro-pop bend* (CM 66, 20), *pop-rok bendovi* (CM 66, 45), *elektro-haus muzičar* (SW 150, 20), *od ... brit-pop zvuka* (SW 159, 30).

2.5.1. Грешке у писању удвојених компоненти забележили смо у осам случајева (53,33%). Од тога је шест примера написано одвојено уместо са цртицом: *elektro pop grupa* (SW 157, 16), *do big bend numera* (SW 150, 14), *jedan od najuspešnijih hevi metal bendova* (SW 159, 15), *bubnjar pank rok benda* (SW 159, 20), *sa ... pop rok zvukom* (SW 159, 30) и *elektro tango atrakcija* (CM 50, 5), док у два примера уместо цртице наилазимо на косу црту: *pop/ rok zvezda* (SW 157, 14) и *hardkor/rege sastav* (CM 66, 8).

3. Интерпункција

3.1. Анализа прикупљене грађе показала је да се аутори културних водича често оглушују о правила употребе појединих интерпункцијских знакова. Најпроблематичнијом се показала употреба запете, и то у следећим случајевима:

а) апозиција и вокатив се често не одвајају запетама:

- *Beograđani ljubitelji ultimat fajta ponovo imaju razloga za veselje* (SW 154, 42);

- *Ti si mi mršavi baš simpatičan* (CM 51, 8);

¹⁷ У наведеном примеру очигледан је још један пропуст – страна препозитивна компонента *зоо-* забележена је као *зо-*.

¹⁸ Ауторово незнање, а самим тим и колебање долази до изражаја и неколико редова наниже, где наилазимо на исправно написан пример: *hit komedija* (SW 157, 21).

- *Da, da, drage moje dobro ste pročitale* (SW 152, 8).

б) нису ретки ни примери када запета недостаје након зависне реченице у инверзији:

- *Dok god izbegavate izgled novogodišnje jelke sve će biti OK* (SW 154, 9);
- *Kada izademo iz toplog stana na glavi moramo imati...* (SW 150, 5);
- *Da je sve to normalno svako od nas bi se rodio kao medved* (SW 159, 5).

в) запетама се не одвајају ни модалне речи и речце које се осећају као посебна интонациона целина или као коментар садржаја реченице у којој се налазе:

- *raspoláže svlačionicama, klubom i naravno restoranom* (SW 159, 40);
- *Dakle prva pozicija...* (SW 150, 40);
- *naravno sve zavisi od garderobe* (SW 154, 9).

г) запету налазимо тамо где јој никако није место, нпр. између субјекта и предиката:

- *Beka, pokušava da redefiniše svrhu...* (SW 150, 21);
- *svi zainteresovani, mogu se dodatno informisati...* (SW 154, 6);
- *junaci serije TNT, provode nezaboravan raspust...* (SW 154, 24).

д) или између објекта и предиката:

- *novu kolekciju za jesen/zimu 2011, predstaviće i srpska dizajnerka* (SW 150, 12);
- *novu scenografiju, dizajnirao je poznati američki arhitekta* (SW 150, 14);
- *autora značajnog književnog opusa, staviće u orbitu interesovanja* (SW 150, 33).

ђ) па чак и испред енклитике:

- *već dobrih nekoliko sezona, je prsten...* (SW 154, 9);
- *kao vrhunac Sensation-a, je momenat...* (SW 154, 15);
- *Ingerine Dahl, je počela da svira violinu sa 3 godine* (SW 159, 14).

3.2. Под утицајем енглеског језика, отворени наводници пишу се горе:

- “*VIS životinje*“ (CM 46, 32);
- “*roditeljski vikendi*“ (SW 153, 34);
- *kampanja “Biram da recikliram”* (SW 159, 20).

3.3. Греша се и у писању појединих помоћних знакова – ситне бројке не пишу се као експонентне (подигнуте) када означавају разне симболе и стручне графиче¹⁹:

- *600m2* (SW 154, 40);
- *25.000 m2* (SW 154, 45),
- *50M2* (SW 157, 5).

4. Подела речи на слоге

¹⁹ Термини којима се именују помоћни знакови преузети су из Правописа (2010, т. 177).

4.1. Мноштво је примера у којима се погрешно деле речи на крају реда:

- *porod-ice* (SW 150, 21);
- *na-jpoznatijih* (SW 152, 6);
- *Ap-atinska pivara* (SW 154, 38);
- *odgon-etnete* (SW 159, 27);
- *kaf-eterije* (SW 159, 48).

4.2. Најзанимљивији примери из наше грађе свакако су они у којима се раздвајају латиничка двојна слова у значењу једног гласа:

- *ozbil-jan* (SW 150, 29);
- *namen-jen* (SW 154, 9);
- *prikrivan-ju* (SW 159, 26);
- *nedel-ja* (SW 154, 15);
- *upravl-janje* (SW 159, 13).

5. Транскрипција²⁰

5.1. Имајући у виду да текстови ових новина обилују страном лексиком и да су писани латиницом, запазили смо да су те речи преузимане у изворном ортографском лику, односно нетранскрибоване су.²¹ Због прекомерности англицизама (у изворној ортографији или прилагођених), као и због других поменутих средстава деформисања и ружења, стиче се утисак да је овај медијски језик заиста еволуирао у некакав англосрпски хибрид. Стране речи из енглеског језика написане оригиналним писмом (ређе транскрибоване) срећемо у следећим случајевима:

а) у спојевима са домаћим (одомаћеним) именицама, у којима англицизам као прва реч споја одређује другу, главну реч, па је тако *ulaz u workshop centar slobodan* (SW 150, 6), посете *spa & wellness centru* (SW 154, 28) веома су популарне, као и *house, dubstep i funk izvođači* (SW 154, 19), а препоручују се *Flex-Flix integrisani sistemi prevoza stvari* (SW 150, 29) и *bluetooth dodaci* (SW 159, 31);

б) у спојевима у којима је енглески потпуно потиснуо српски, нпр.: *animal print* (SW 159, 8);

в) уместо постојећих домаћих лексема или синтагми за одређене појмове: *dress up* (SW 150, 3), *clutch* (SW 150, 8), *beauty trendovi* (SW 157, 9), *out* (SW 157, 28) *event* (SW 154, 17), *road-trip* (SW 154, 22), *must have* (SW 152, 8), *stretching* (SW 154, 27), *downsizing* (CM 49, 8), *technogym* (SW 154, 40), *yoge* (SW 154, 27), *online* (SW 154, 39), *Google* (SW 157, 6), *Facebook* (SW 154, 17), *rijaliti overloud* (CM 46, 18);

²⁰ Одељак о транскрипцији детаљније је обрађен у раду *Језичка (не)култура у београдским културним водичима* (Ранђеловић и др. 2012: 47–48).

²¹ Наш Правопис (2010, т. 195–197) прописује да се имена из страних језика прилагођавају у ћириличком окружењу. Међутим, у текстовима писаним латиницом, остављен је избор да се стране речи пишу изворно или прилагођено. Дакле, тачни критеријуми за избор између транскрипције и изворног писања нису утврђени.

г) у називима музичких догађаја: *Beckspierience* (SW 150, 6), манифестација: *Fashion Week* (SW 150, 12), *Wedding Weekend* (CM 46, 7), удружења: *State of Exit Fondacija* (SW 152, 6), клубова: *Plastic* (SW 152, 7), тржни центара: *Delta City* (SW 157, 31), *Belexpo centar* (SW 159, 12), *UŠCE Shopping Centar* (SW 159, 39), награда: *BBC World Music Award* (SW 154, 15);

д) у називима разних серијских производа: *Doncafe Instant* (SW 157, 6), *Mercedes Benz* (SW 154, 6), *Motorola Xoom* (CM 46, 14);

ђ) у антропонимима: *Beckspierience u Beograd dovodi Švedanina Erica Prydza* (SW 157, 6), *u goste nam dolazi Boy George* (SW 159, 7) итд.

5.2. Ексерцирани примери показују недоследну ортографску адаптацију страних имена, а највећи део је ипак дат оригиналном ортографијом. Такође, неуједначена је и употреба наших флективних наставка уз стране речи – са цртицом или без ње – на окрњену или пуну реч и сл.²²: *u Tuckwoodu* (SW 150, 22), *Singidunum Weekly-ja* (SW 154, 26), *look-a* (SW 154, 26), *Karl Sander-ov* (SW 154, 15), *za MC-Geeja* (SW 159, 16), *VIP deck-ovi* (SW 154, 16), *wellness-a* (SW 154, 39), *sony play station-om* (SW 154, 49) и сл.

6. Закључне напомене

6.1. Анализа наше грађе показала је велики степен неусклађености текстова у културним водичима са ортографском нормом. Уочена одступања су врло често последица једног процеса који прожима све подсистеме нашег језика, а то је англизација текста. Она је, као што је показано, веома често неоправдана, али, нажалост, представља општу тенденцију савременог језика коју је тешко зауставити, али је треба контролисати.

6.2. Да би се часописи сматрали културним водичима, није довољно само да информишу о културним дешавањима. Најчешће се пренебрегава чињеница да, осим информативне функције, језик медија мора бити усклађен са нормом стандардног језика, чиме показује компетенцију кода и комуникације оних који га користе као средство информисања. Заиста је недопустиво да, било због немара или незнања, аутори ових текстова пишу латиничко Ћ као диграм: *pronadji* (SW 152, 1), *dogadjaj* (SW 154, 23) или сугласнике Ш, Ч, Ћ без дијакритичких знакова: *grupa mladih ljudi koja pokušava da artikulise svoj stvaralacki nagon* (SW 159, 32), изостављају слова или погрешно пишу речи и читаве реченице: *majca* (SW 150, 5), *orjentacija* (CM 51, 32), *sagovcornica* (SW 152, 26), *zološki* (SW 150, 44), *dimenzje* (SW 154, 30), *drmasko pozorište* (SW 150, 33), *publika će gledaćti*, *Crnogosrko narodno pozorište, urdana je po motivima* (SW 159, 12), *Izaddavač* (SW 150, 33), *MI, najveći, izložn n Blknu nlzi se* (SW 152, 7), *na severnoj strni, ulz 106^a* (SW 150, 7), *svi koji pravu i autentičnu tuči moži že da uživaju u majstorijama najčvršćih iljudi* (SW 154, 42).

6.3. Стекли смо утисак да језичке поучнике, којих има на десетине, као и нормативистику (речник, граматику и правопис), најмање читају новинари, уредници и лектори, творци медијског језика, који би требало да буде модел

²² Док је Правопис (2010, т. 1956) недовољно прецизан у прописивању правила за промену стране нетранскрибоване речи кроз падеже, М. Шипка предлаже да се у латиничним текстовима страна имена или транскрибују или преузимају у изворном ортографском лику, а да се наши флективни наставци не одвајају цртицом (Шипка 1996: 65–70).

како говорити и писати. Очигледно је да часописима ове врсте недостају компетентни језички стручњаци (лектори), који би све правописне (али и друге) омашке препознали и ускладили са нормом. После свега наведеног, усуђујемо се да закључимо да овакви часописи неоправдано носе назив културни водичи.

ЛИТЕРАТУРА

- Брборић 2004: Вељко Брборић, *Правопис српској језика у најтавнијој љраки*, Филолошки факултет, Београд.
- Ивић и др. ⁴2007: Павле Ивић и др., *Српски језички љриручник*, Београдска књига, Београд.
- Клајн ⁴2002: Ivan Klajn, *Rečnik jezičkih nedoumica*, Ђгоја штампа, Београд.
- Милановић 2010: Александар Милановић, Језичка култура у штампаним медијима, *Даница 2011*, Београд, 116–127.
- Правопис 2010: Митар Пешикан и др., *Правопис српскоја језика*, Матица српска, Нови Сад.
- Прћић и др. 2001: Tvrtko Prčić i dr., *Du you speak anglosrpski*, Zmaj, Novi Sad.
- Ранђеловић и др. 2012: Ана Ранђеловић и др., Језичка (не)култура у београдским културним водичима, *Зборник радова са научној скуја Наука и иденитијетј*, Пале, 43–51.
- Станојчић–Поповић ¹¹2008: Живојин Станојчић и Љубомир Поповић, *Грамајшка српској језика*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Ћорић 2008: Божо Ћорић, *Творба именица у српском језику*, Друштво за српски језик и књижевност, Београд.
- Шипка 1996: Милан Шипка, Неке правописне дилеме (Питања и одговори), *Наш језик* XXXI/1–5, 65–70.
- Шипка 2010: Милан Шипка, *Правописни речник српској језика: са љравописно-љрамајшким саветњиком*, Прометеј, Нови Сад.
- www.mukesajezikom.rs

ИЗВОРИ

- CM: *City Magazine*, бројеви: 46, 49, 50, 51, 54.
- SW: *Singidunum Weekly*, бројеви: 150, 152, 154, 157, 159.

Р е з ю м е

Ана Ранделович

ПРИМЕНЕНИЕ ОРФОГРАФИЧЕСКИХ ПРАВИЛ В НЕКОТОРЫХ
БЕЛГРАДСКИХ КУЛЬТУРНЫХ СПРАВОЧНЫХ ЖУРНАЛАХ

Настоящая статья представляет анализ применения орфографических правил в двух белградских культурных справочных журналах. Материал исследования – тексты пяти экземплярах журнала *Singidunum Weekly* и пять экземплярах журнала *City magazine*. Классификация проведена в пяти орфографических областях, в порядке которых существует в новом издании *Правоиуса српскога језика* (2010). Цель исследования: утвердить степень использования орфографических правил в этих культурных справочных журналах. Также, какие области орфографии самые являются самыми сложными.